

Factors Affecting Decision Making on Silkworm Rearing of Farmers in Kalasin Province

Sukhumvit Saiyasopon¹, Jintana Kampaengsirichai² and Weerakul Chaiphar³

¹ Master of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Udon Thani Rajabhat University, Thailand

^{2,3} Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Khon Kaen University, Thailand

¹ E-mail: sukhumvt@kku.ac.th, ² E-mail: jintana.ka@kkumail.com, ³ E-mail: chaiphar@kku.ac.th

Abstract

This article aimed to study: 1) the general context of the group of mulberry farmers in Chaiyaphum Province; 2) the factors affecting the decision making in the mulberry industry; and 3) Policy on the development of the necessary factors for the survival of silkworm mulberry. We used Methodology of Mixed Methodology in Kalasin Province. The sample group consisted of members of the silkworm farmers. Data collection tools include questionnaire, in-depth interview, focus group qualitative analysis, content analysis, quantitative data analysis. Percentage (%) Mean (X) Standard Deviation (SD.) The results showed that Factors affecting the decision to continue mulberry cultivation are love this Career, Worked at home , extra income And they have independently work . The factors that will not sustain in These Career are health problems, low income and spend long-time to produce it.

Keywords: Factors Affecting, career, Silkworm Rearing

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรจังหวัดกาฬสินธุ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบททั่วไปของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมต่อไป และ 3) หาแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเขต 3 ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaire) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมกลุ่ม (Focus group) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมต่อไปได้แก่ การมีใจรักในอาชีพนี้ ได้ทำงานที่บ้าน มีรายได้เสริม และได้ทำงานอิสระ ส่วนปัจจัยที่จะไม่ดำรงอาชีพนี้ต่อไปได้แก่ปัญหาด้านสุขภาพ รายได้ไม่เพียงพอ และการใช้เวลาในการผลิตและจำหน่ายนานเกินไป

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ, การดำรงอาชีพ, การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีประชากรที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมจำนวน 12.3 ล้านคน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 34 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพหนึ่งที่อยู่กับครอบครัวของเกษตรกร ซึ่งอาจเป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง แม้ว่าบ้านเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและมีทางเลือกในการประกอบอาชีพหลากหลายมากขึ้น กลับปรากฏว่าเกษตรกรบางส่วนยังคงดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในปัจจุบันจากการสำรวจอาชีพของประชาชนในหมู่บ้านนั้นพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมก็ยังปรากฏให้เห็นเป็นวิถีชีวิตทั่วไปของประชาชนในชนบท ซึ่งทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและเป็นเอกลักษณ์ทางประเพณี ตลอดจนสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่งการที่เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหนึ่งพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพตามการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้จำนวนผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมลดจำนวนลงเรื่อยๆ ในขณะเดียวกันในบางช่วง ทางด้านการตลาดมีความต้องการซื้อลดลง ทำให้เกษตรกรขายสินค้าไม่ได้ราคาตามความคาดหวัง บางรายถึงกับหยุดการผลิตสินค้าหรือเลิกกิจการ แต่ในบางพื้นที่ที่มีความต้องการผ้าไหมกลับสูงขึ้น อันสืบเนื่องมาจากความนิยมลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ที่มีความสวยงาม สภาพการขึ้นลงของราคาผ้าไหมตามสถานการณ์นั้นทำให้เกษตรกรผู้ผลิตขาดความมั่นใจในความมั่นคงของอาชีพ อย่างไรก็ตามผ้าไหมก็ยังคงเป็นที่นิยมและมีราคาที่สูงคุ้มค่าต่อการผลิต อีกทั้งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นเพื่อให้การประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่สามารถเสริมสร้างรายได้ของเกษตรกรเติบโตขึ้นอย่างมีทิศทาง อีกทั้งเป็นการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นไทยต่อไปในอนาคต จึงควรมีการศึกษาสภาพการณ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกลุ่มเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการดำรงอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทางเลือกอาชีพในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมต่อกรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกลุ่มเกษตรกร
4. เพื่อกำหนดทางเลือกเชิงนโยบายในการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการพัฒนาผลผลิตแบบเพิ่มมูลค่า

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการประชุมกลุ่ม (Focus group) จากประชากรศึกษาที่เป็นสมาชิกกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งหมด 2,473 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 ตัวอย่าง สุ่มแบบเจาะจงเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มเกษตรกรระดับ A คือ กลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพมาก ระดับ B คือกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพปานกลางและระดับ C คือกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพน้อย จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 21 คน รวม 63 คน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 3 คน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผู้ประกอบการค้าเกี่ยวกับ หม่อนไหม) ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 3 คน แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2) ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก และส่วนที่ 3) ปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

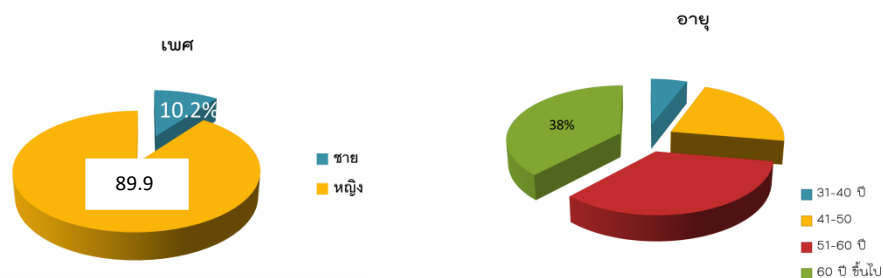
สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาในครั้งนี้เสนอเป็น 5 ส่วนได้แก่

- 1) ข้อมูลทั่วไป
- 2) ปัจจัยภายใน
- 3) ปัจจัยภายนอก
- 4) ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ และ
- 5) แนวทางการพัฒนาอาชีพ

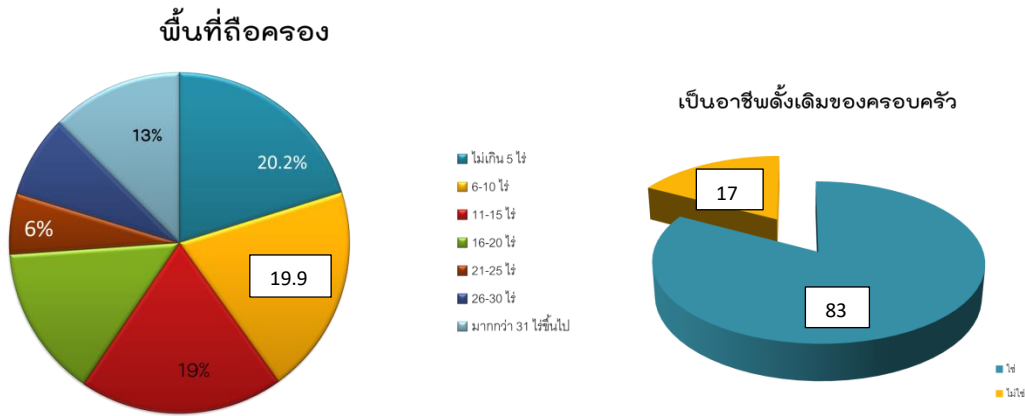
ข้อมูลทั่วไป

แผนภาพที่ 1 แสดงเพศและอายุของเกษตรกร

จากแผนภาพที่ 1 เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงร้อยละ 89.9 และเป็นเพศชายร้อยละ 10.2 ส่วนใหญ่อายุ 60 ปีขึ้นไป รองลงมาเป็นช่วงอายุ 51-60 ปีและ ช่วงอายุ 41-50 ปี ตามลำดับ

แผนภาพที่ 2 แสดงร้อยละของพื้นที่ถือครองของการปลูกหม่อนและร้อยละของอาชีพ

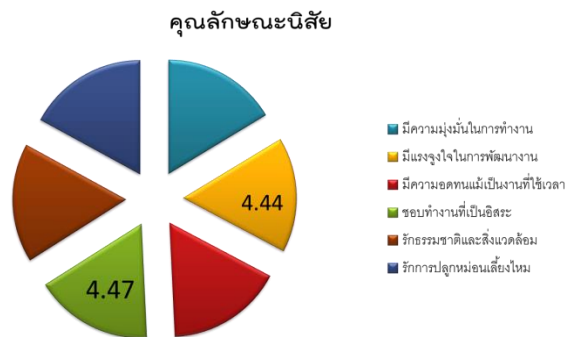
จากแผนภาพที่ 2 พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรถือครองที่ดินประมาณ 6-10 ไร่ รองลงมาจำนวนไม่เกิน 5 ไร่ และจำนวน 11-15 ไร่ตามลำดับ และจำนวนเกษตรกรที่ถือครองที่ดินน้อยที่สุดคือมากกว่า 30 ไร่ อยู่ที่ร้อยละ 6 เป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่ดั้งเดิมของครอบครัวอยู่ที่ร้อยละ 83 และไม่เป็นอาชีพดั้งเดิมอยู่ที่ร้อยละ 17

1. ปัจจัยภายใน

- 1) คุณลักษณะนิสัยของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ
- 2) ด้านความรู้ ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ
- 3) ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
- 4) ด้านคุณภาพชีวิต
- 5) ระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิต

แสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

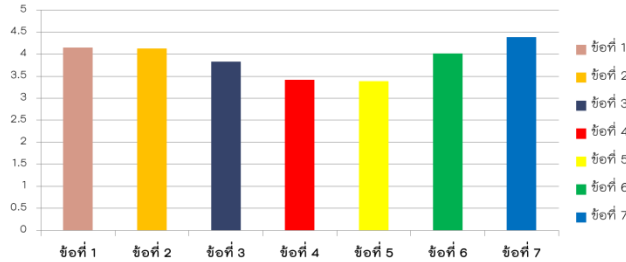
แผนภาพที่ 1 คุณลักษณะนิสัยของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจในการดำรงชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมต่อไปได้แก่ การมีใจรักในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รองลงมาได้แก่การรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการมีความอดทนในอาชีพตามลำดับ

แผนภาพที่ 2 ด้านความรู้ ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ

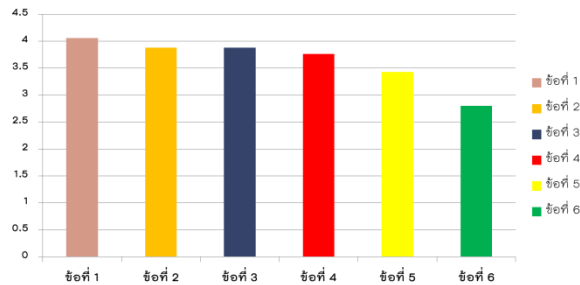
ด้านความรู้ความเข้าใจ
และการรับรู้ในอาชีพ

จากแผนภาพที่ 2 ในเรื่องการรับรู้ในอาชีพและความรู้ความเข้าใจในอาชีพตนเองนั้น ในข้อที่ 7 หมายถึงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่ทุกคนยอมรับในศิลปะฝีมือ รองลงมาได้แก่ข้อที่ 1 หมายถึงความสามารถในการอธิบายขั้นตอนการปลูกหม่อนได้อย่างถูกต้อง และ ข้อที่ 3 หมายถึงการสามารถอธิบายขั้นตอนการเลี้ยงไหมได้อย่างถูกต้อง ตามลำดับ

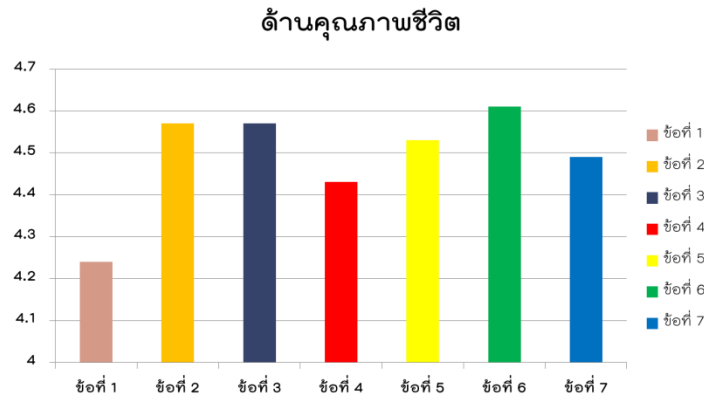
แผนภาพที่ 3 ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

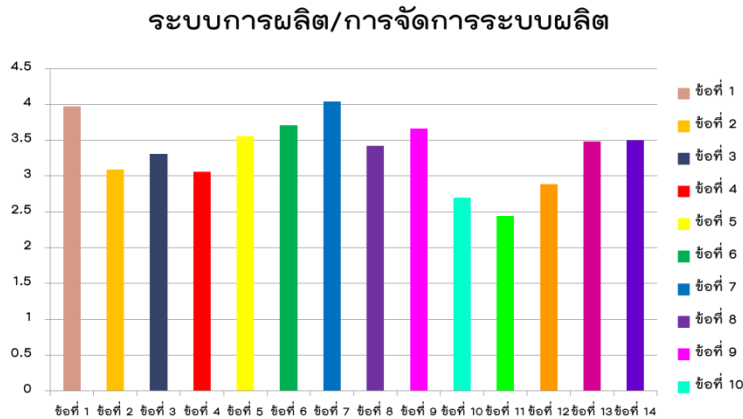
จากแผนภาพที่ 3 ด้านความมั่นคงในการประกอบอาชีพนั้น เกษตรกรมั่นใจว่าอาชีพนี้เลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้รองลงมาได้แก่การมีรายได้ที่สม่ำเสมอ และสามารถเก็บม้วนไหมไว้เป็นทรัพย์สินและขายเมื่อใดก็ได้ตามลำดับ

แผนภาพที่ 4 ด้านคุณภาพชีวิต

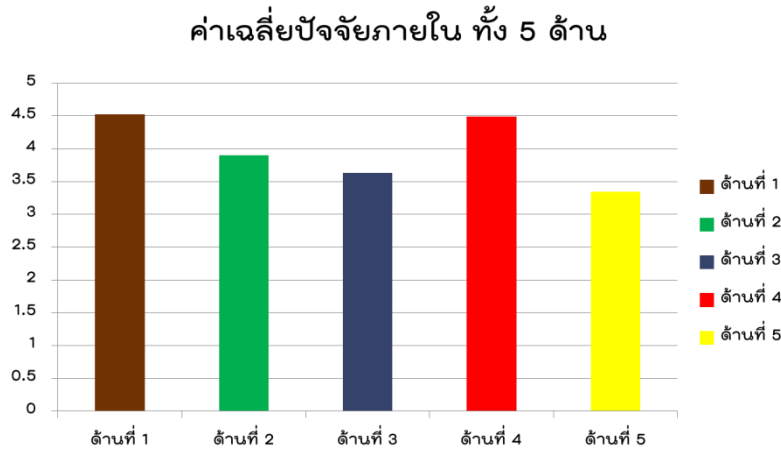
จากแผนภาพที่ 4 ด้านคุณภาพชีวิตพบว่า เกษตรกรค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 6. การมีความสุขที่ทำงานที่บ้านตนเองรองลงมาได้แก่ข้อ 3.มีความสุขในการประกอบอาชีพ รองลงมาได้แก่ข้อ 2 มีความภูมิใจในอาชีพและข้อ 5.เป็นอาชีพอิสระทำเมื่อไรก็ได้ ตามลำดับ

แผนภาพที่ 5 ระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิต

จากแผนภาพที่ 5 ในระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิตนั้น ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อที่ 7 การมีความสามารถหาวัตถุดิบผลิตในท้องถิ่น รองลงมาข้อ 1 การมีจำนวนที่ดินเพียงพอในการเพาะปลูกหม่อน รองลงมาข้อ 6 มีมาตรฐานในการผลิตหม่อนไหม และข้อ 9 สามารถผลิตได้เร็วและมีคุณภาพ ตามลำดับ

แผนภาพที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยปัจจัยภายในทั้ง 5 ด้าน

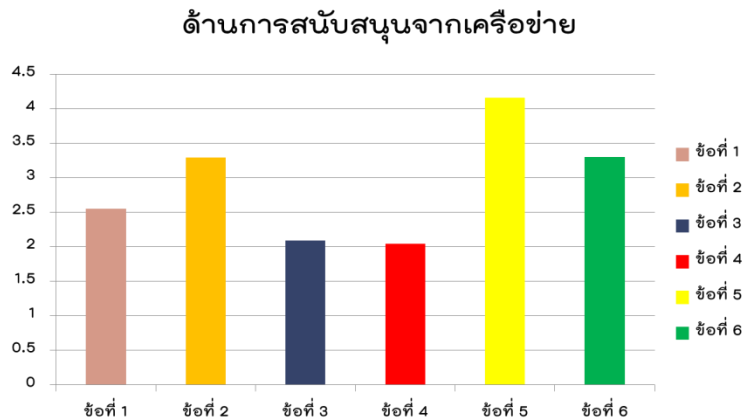
จากแผนภาพที่ 6 ค่าเฉลี่ยปัจจัยภายในทั้ง 5 ด้าน ค่าสูงที่สุดได้แก่ด้านที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคล รองลงมาได้แก่ด้านที่ 4 คุณภาพชีวิต รองลงมาได้แก่ด้านที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ และ ด้านที่ 3 ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ตามลำดับ

2.ปัจจัยภายนอก

- 1) ด้านการสนับสนุนจากเครือข่าย
- 2) ด้านแบบอย่างความสำเร็จของอาชีพ
- 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม
- 4) ด้านเศรษฐกิจ/ระบบตลาด
- 5) ด้านนโยบายของรัฐ

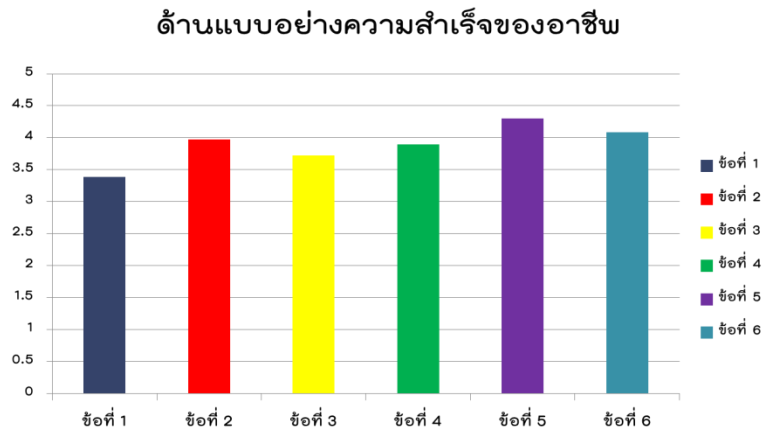
แสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 7 แสดงด้านการสนับสนุนจากเครือข่าย

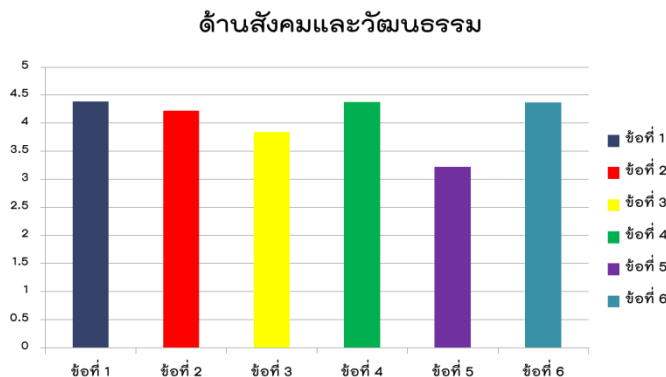
จากแผนภาพที่ 7 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อ 5. การได้รับสนับสนุนจากสำนักงานปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รองลงมาได้แก่ข้อ 2. การได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตจากเครือข่าย และข้อ 6. การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ข้อ 4 การได้รับสนับสนุนจากหอการค้าและองค์กรธุรกิจ

แผนภาพที่ 8 ภาพแสดงปัจจัยภายนอกด้านแบบอย่างความสำเร็จของอาชีพ

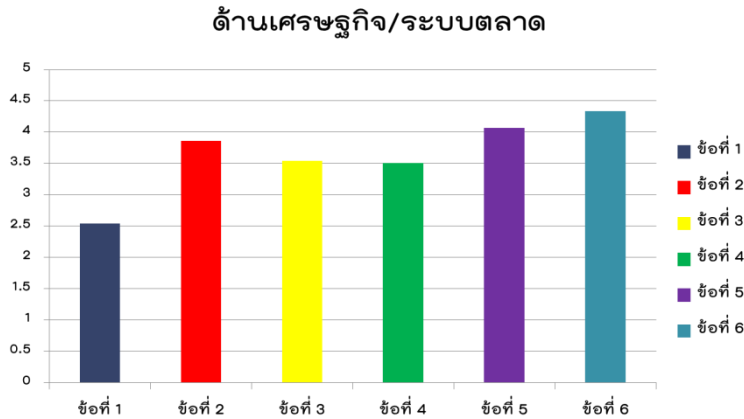
จากแผนภาพที่ 8 ภาพแสดงปัจจัยภายนอกด้านแบบอย่างความสำเร็จของอาชีพ นั้นค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อ 5.แสดงถึงมีความชื่นชมผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอย่างมาก รองลงมาได้แก่ข้อ 6 ซึ่งชอบที่จะนำเอาแบบอย่างความสำเร็จเหล่านั้นมาปรับใช้กับการผลิตของท่าน และข้อ 2. เกษตรกรมักประทับใจในการออกแบบลวดลายผ้าไหมแบบใหม่ที่ท่านไม่เคยเห็นมาก ตามลำดับ

แผนภาพที่ 9 แสดงปัจจัยภายนอกด้านสังคมและวัฒนธรรม

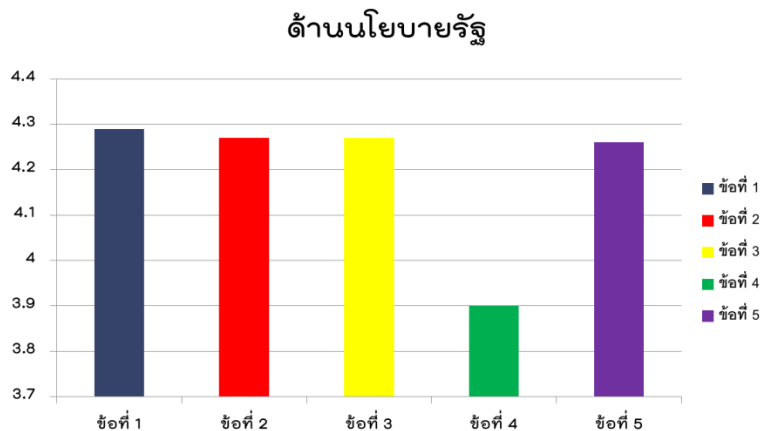
จากแผนภาพที่ 9 ปัจจัยภายนอกด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ข้อ 1 เป็นการรักษาอาชีพเดิมของครอบครัว รองลงมาได้แก่ข้อ 4 ทุกคนมีความประทับใจในศิลปะอาชีพผ้าทอท้องถิ่นและสวมใส่ในงานประเพณีท้องถิ่น และข้อ 6 อาชีพนี้ทำให้ครอบครัวสามัคคีและเข้มแข็งมีความร่วมมือร่วมใจกัน ตามลำดับ

แผนภาพที่ 10 แสดงปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจและระบบตลาด

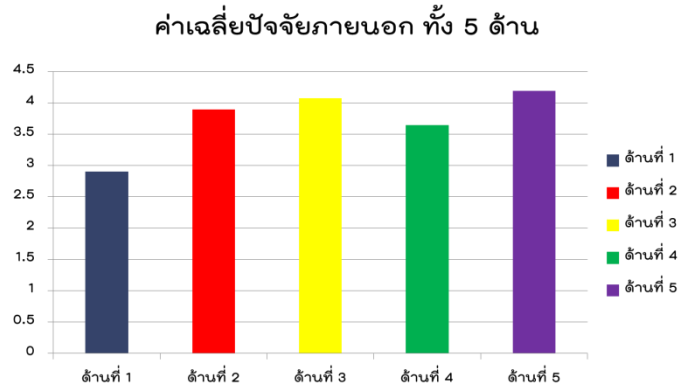
แผนภาพที่ 10 ค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดแสดงปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจและระบบตลาดได้แก่ข้อ 6 เป็นสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของชาติรองลงมาได้แก่ข้อ 5 เป็นสินค้าที่ตรงกับความต้องการของตลาด และข้อ 2 หม่อนไหมสามารถสร้างให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ข้อ 1 แหล่งสนับสนุนเงินทุนการผลิต

แผนภาพที่ 11 แสดงปัจจัยด้านนโยบายของรัฐที่มีผลต่อการดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

จากแผนภาพที่ 11 ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐที่มีผลต่อการดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 1 การออกระเบียบให้ข้าราชการสวมใส่ผ้าไทยประจำวันทำให้จำหน่ายผ้าไหมได้มากขึ้น รองลงมาได้แก่ข้อ 2 การมีงานรัฐพิธีให้ทุกคนสวมใส่ผ้าไทยทำให้จำหน่ายผ้าไหมได้มากขึ้น และในข้อที่ 3 การที่หน่วยงานมีการรณรงค์ใส่ผ้าไทยในงานประเพณีท้องถิ่นทำให้จำหน่ายผ้าไหมได้มากขึ้น

แผนภาพที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยปัจจัยภายนอกทั้ง 5 ด้าน

จากแผนภาพที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยปัจจัยภายนอกทั้ง 5 ด้าน ที่มีผลต่อการดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากที่สุดได้แก่ด้านที่ 5ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐ รองลงมาได้แก่ด้านที่ 3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านที่ 2 แบบอย่างความสำเร็จในอาชีพ ตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ด้านที่ 1การสนับสนุนจากเครือข่าย

3. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

ประเด็นปัญหาด้านปัจจัยการผลิต

ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่พบมีประเด็น ดังต่อไปนี้ 1)ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย 2) แหล่งน้ำที่มีอยู่ไม่มีเพียงพอต่อการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 3)วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน 4) ขาดอุปกรณ์ในการย้อมสี ทอผ้าไหม

ปัญหาด้านเงินทุนพบประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) ไม่มีแหล่งเงินทุนในการกู้ยืมเพื่อมาทำการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 2) ไม่มีเงินทุนในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

ปัญหาด้านพันธุ์หม่อนไหมพบประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) พันธุ์หม่อนไหมไม่แข็งแรง เช่น รากเนา/ใบหยิก/โรคเตอร์ 2) พันธุ์หม่อนไหมไม่เพียงพอ

ปัญหาด้านคน/แรงงานพบประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) จำนวนแรงงานไม่เพียงพอในการผลิต 2) ผู้สูงอายุมีภาระต้องเลี้ยงหลานทำให้ไม่มีเวลา 3) ปัญหาเรื่องอายุและสุขภาพ

4. แนวทางการพัฒนาอาชีพ

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน เกษตรกรมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ขอให้หน่วยงานรัฐช่วยเหลือเรื่องพันธุ์หม่อนไหม 2) ทำการขยายพันธุ์หม่อนไหมให้มีทายาท 3) ขอคำปรึกษาการดูแลหม่อนไหมจากกลุ่ม ในด้านเงินทุน เกษตรกรมีแนวทางดังนี้ 1) ทำเท่าที่มีเงินทุนในการหมุนเวียน 2) กู้ยืมจากกลุ่มในชุมชน 3) กู้ยืมกับหน่วยงานรัฐ/เอกชน 4) ขอให้รัฐช่วยหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ

สรุป

งานวิจัยเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 ตัวอย่างจากกลุ่มประชากรศึกษาทั้งสิ้น 2,473 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและค้นหาแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงชีพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมกลุ่มทั้งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร รวมถึงเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชนได้แก่ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากไหม จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพนี้ยังคงเป็นเพศหญิงและเป็นผู้สูงอายุ และผู้ที่ดำรงอาชีพนี้ส่วนใหญ่จะมีคู่สมรส ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นอาชีพที่ต้องการแรงงานในการช่วยทำงานเป็นอย่างมาก และแรงงานที่สำคัญคือบุคคลในครอบครัว ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงชีพมากที่สุดเป็นปัจจัยภายในได้แก่คุณลักษณะส่วนบุคคลคือการมีใจรักในการทำงาน การทำงานที่มีอิสระในตัวเอง เป็นงานที่ได้ทำในบ้านซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยของ นิษานันท์ คงทวีและ ประภัสสร เกียรติสุนนท์ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดขอนแก่น และนอกจากนั้นยังพบว่าด้านความรู้ ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพของตนส่งผลต่อการตัดสินใจดำรงชีพ นอกจากนี้ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และด้านคุณภาพระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิต ต่างส่งผลต่อการดำรงชีพนี้ด้วยนอกจากนี้เกษตรกรยังมีความต้องการด้านการจัดการความรู้เรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราลักษณ์ ปรีดี (2546) เนื่องจากสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการประกอบอาชีพตนเองได้ จากการศึกษาการแปรรูปและจำหน่าย พบว่า นอกจากการขายรังไหม เส้นไหม และดักแด้ เกษตรกรมีการแปรรูปผลผลิตไหมเพื่อจำหน่ายให้มีความหลากหลายเช่น สิ่งทอ งานฝีมือ อาหาร และเครื่องสำอาง แต่เกษตรกรยังขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีรูปแบบที่ทันสมัย และเป็นที่ต้องการของตลาดในยุคปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับ เฉลิมโรจน์ ชัยสิทธิพัฒนา และ เพ็ญศักดิ์ ภัคดี (2554) ที่ได้ศึกษาไว้ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะดำเนินการเรื่องการจัดการความรู้ให้กับเกษตรกรต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการพัฒนา ต่อยอดด้านจัดทำผลิตภัณฑ์จากไหมเป็นจำนวนมาก และด้านสุขภาพของเกษตรกรเองซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและไม่มีความรู้ทั้งด้านการใช้เทคโนโลยีและการใช้สื่อสังคมในการทำตลาด ดังนั้นควรมีการจัดการเรื่องการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกรต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์จากไหมที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกรที่สูงอายุให้มีความรู้ด้านการผลิตได้
2. ควรศึกษาวิธีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านหม่อนไหมให้แก่เกษตรกรในชุมชนที่ยังไม่มีศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอย่างสูงในการเสียสละเวลาและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในงานวิจัยและขอขอบพระคุณผู้อำนวยการศูนย์หม่อนไหมจังหวัดมุกดาหารเป็นอย่างสูงในการสนับสนุนด้านข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมาก

เอกสารอ้างอิง

- นิชานันท์ คงทวีและ ประภัสสร เกียรติสุรนนท์. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงไหมของเกษตรกร ในจังหวัดขอนแก่น**.วารสารแก่นเกษตร, 44 (4) : 631-638.
- จิราลักษณ์ ปรีดี.(2546). **การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผู้เลี้ยงไหมในจังหวัดขอนแก่น**.วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิระศักดิ์ เพชรมีศรี. (2557). **ผู้อำนวยการสำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เขต 1 จังหวัดแพร่ กล่าวในการอบรมหลักสูตรเทคโนโลยีการจัดการสวนหม่อนให้ถูกหลักวิชาการและเพิ่มผลผลิต โครงการปรับโครงสร้างการผลิตหม่อนไหมอุตสาหกรรม วันที่ 3 - 5 มีนาคม 2557 ณ วัดห้วยเฮี้ย ต.ห้วยเฮี้ย อ.นครไทย จ.พิษณุโลก**. อ้างถึงใน ศูนย์สารสนเทศหม่อนไหมและประชาสัมพันธ์ กรมหม่อนไหม. เข้าถึงได้จาก http://qsds.go.th/newqsds/inside_news.php?newsid=421. วันที่สืบค้น 17 พฤษภาคม 2559.
- เฉลิมโรจน์ ชัยสิทธิพัฒนา และ เพียรศักดิ์ ภัคดี.(2554). **การจัดการธุรกิจผ้าไหมของกลุ่มทอผ้าบ้านหนองหญ้าปล้อง และกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านหัวฝาย จังหวัดขอนแก่น**. แก่นเกษตร.39(ฉบับพิเศษ 1): 483-487.
- ณรงค์ฤทธิ์ วิจิตรจันทร์.(ม.ป.ป.). **การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม : แง่คิดพิจารณาก่อนตัดสินใจเลี้ยงไหม**. สถาบันวิจัยหม่อนไหม กรมวิชาการเกษตร.
- บัวแก้ว โกมลนาค, บำเพ็ญ เขียวหวาน และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ.(2556). **สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการตลาดผลิตภัณฑ์ไหมของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3, วันที่ 3 - 4 กันยายน 2556 ณ อาคารสัมมนา 1 - 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**.
- พิมพ์ิกา วรรณ.(2559). **รูปแบบการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองในจังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และ ประสิทธิ์ เพ็ชรสุข. (2557). **แนวทางการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดนราธิวาส**. แก่นเกษตร 42 (2) : 211-220.
- วิโรจน์ แก้วเรือง.(2559). **สาระน่ารู้หม่อนไหม การเลี้ยงไหมต้องปรับเมื่อโลกเปลี่ยน** เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/500544>. วันที่สืบค้น 17 พฤษภาคม 2559.